

Скорик Т.В.,

доцент, кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри мистецьких дисциплін,

Національний університет «Чернігівський колегіум»

імені Т.Г.Шевченка, м. Чернігів, Україна

ПЕРЕДУМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ УСПІШНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Одним із головних завдань сучасної освіти є підготовка успішної особистості, зі сформованими соціальними навичками, здатної швидко адаптуватись у нових умовах, вирішувати нагальні проблеми, бути схильною до критичності мислення, інноваційності та креативності тощо. Основна частина цих завдань покладається на вчителя, як основного суб'єкта освітнього процесу, який творить особистість дитини.

Звичайно ж, майбутній учитель перш за все сам має бути успішним та самоефективним, володіти сформованими навичками *soft skills*, що зумовлює високий рівень соціальної зрілості, готовність вирішувати педагогічні завдання, забезпечить ефективну взаємодію з усіма учасниками освітнього процесу. Тому, питання забезпечення професійної успішності майбутнього вчителя вимагає аналізу відповідних передумов такого становлення.

Проблема становлення професійної успішності є основоположною у фаховій підготовці вчителя, оскільки забезпечує сформованість саме тих соціально значущих професійних компетентностей, які висуваються до сучасного вчителя. Різні аспекти професійної успішності розкриті у дослідженнях Л.Кондрашової, О.Єрофєєвої, Н.Кисельової, В.Маркової, О.Михайлової, О.Пехоти, К.Чучиліної та інших.

Аналізуючи розуміння успіху та успішності у різні історичні епохи, К. Чучиліна (2016р.) зазначає, що епоха глобалізації, як епоха станів «невизначеності і нестабільності» призвела до розширення можливостей для кожного, тому і до зміни розуміння цих категорій. Спираючись на думку О.Михайлової про те, що «в сучасному суспільстві, в умовах ціннісного

плюралізму, не може бути єдиного рецепту успішності, а саме поняття «успіх» не може бути жорстко (чітко) визначено, тому відсутня підстава, точка відліку, не зрозуміло, чому потрібно відповідати» [Михайлова О. В. Прологомены к определению понятия «успех» Вестн. Томск. гос. ун-та. 2007. № 301. С. 43–45. <http://cyberleninka.ru/article/n/prolegomeny-k-opredeleniyu-ponyatiya-uspeh>], дослідниця зазначає, що на сучасному етапі успіх найчастіше ототожнюється з моделлю удачі, як техніка успішної діяльності, проте існує позиція і про відсутність загальнозначущих стандартів успіху, подвійне сприйняття (соціальне та індивідуальне) тощо (пос.на дис...). В той же час «успіх можна назвати символом сучасної цивілізації, яка за всіма показниками вважається досяжницькою» [Кирюшина М. В. Объективная и субъективная стороны идеи успеха Вестн. Нижегород. ун-та им. Н. И. Лобачевского. Н. Новгород, 2006. № 1. С.215–218., с. 215].

Отже, на думку більшості дослідників, успішність є багатовимірним, але два критерії виміру успішності визначаються як базові: соціальний, тобто оцінка через зовнішні механізми соціального порівняння та індивідуальний – внутрішня оцінка, відповідність очікуванням особистості, її власна самооцінка. Проте, для більш повного визначення маркерів успішності вчителя, необхідно враховувати передумови забезпечення професійної успішності.

Як метакострукт, професійна успішність майбутніх учителів розглядається в багатьох аспектах, які взаємопов'язані між собою і взаємодоповнюють один одного. В той же час, змістові аспекти виступають передумовами забезпечення професійної успішності майбутнього вчителя.

Соціальна передумова професійної успішності вчителя відображає ступінь визнання в соціумі тих чи інших професійних досягнень, рівень цього визнання, співвіднесення життєвих та професійних досягнень, престижність професії вчителя в суспільстві, ставлення соціуму до вчителя в

конкретних соціально-історичних умовах; визнання значущості професійних успіхів вчителя в мікросоціумі (сім'я, друзі, знайомі) тощо.

Економічна передумова пов'язана із матеріальною винагородою вчителя за успішну працю, певні професійні досягнення, ступінь визнання як на загальнодержавному рівні так і на рівні адміністрації освітнього закладу. Економічна передумова тісно пов'язана із соціальною, так як є відображенням загальнодержавної освітньої політики та соціально-економічних досягнень суспільства, що визначається ставленням до певного виду праці як значущої для суспільства, а також ступенем неформального визнання професії вчителя як престижної та значимої у суспільстві, що впливає на матеріальну винагороду та певні види заохочень вчительської праці.

Мотиваційна передумова забезпечення професійної успішності вчителя визначається спрямованістю його на досягнення акмемоделі професійного успіху, здатністю встановлювати стратегічні цілі, долати певні труднощі на шляху до цілепокладання, визначати тактичні засоби і особисті наміри, потреби вчителя в професійній сфері; провідними мотивами при цьому виступають мотиви досягнення та самодетермінації.

Функціональна передумова забезпечення професійної успішності визначається: критеріями успішності, які є специфічними для професії вчителя, та критеріями, що висуваються до успішної особистості; співвідношеннями, які встановлюються між професійними та соціальними компетентностями, що дозволяють успішно виконувати свою професійну діяльність. Функціональна передумова є динамічною та змінною залежно від реальних умов професійної діяльності, її суспільних завдань, соціальної значимості вчительської праці у конкретних умовах.

Особистісно-суб'єктна передумова забезпечення професійної успішності визначає такі змістові аспекти: особистісне ставлення вчителя до власної професійної діяльності та важливості досягнення успіху в професійній діяльності, відбиває компоненти Я-концепції (Я-реальне – Я-

ідеальне), вказує на усвідомленість професійного вибору, професійну спрямованість особистості, наявність передумов для особистісного зростання у професії та перспектив професійної самореалізації.

Аксіологічна передумова пов'язана із ціннісними аспектами особистості та поєднанням особистісних та професійних цінностей, що розкриває ступінь важливості професійного успіху в системі життєвих цінностей; визначає місце професійної успішності в ієрархії життєвих пріоритетів вчителя та готовність досягти успіху понад усе.

Деонтологічна передумова визначає професійну успішність в розрізі професійної етики, міру існування успішності на засадах моральності, дотримання принципів гуманізму та дитиноцетризму у професійній діяльності та на шляху досягнення успішності із суворим дотриманням професійного вчительського кодексу, професійно-етичних норм.

Праксеологічна передумова професійної успішності визначається відповідністю сучасним запитам до вчительської праці, в якій акцентування переноситься на сформованість *Soft skills*, тобто “м'які навички”, “соціальні навички” чи “навички успішності”), що дозволяють бути успішним на своєму робочому місці. За глосарієм, затвердженим рішенням Національної агенції із забезпечення якості вищої освіти, до «soft skills зараховують навички комунікації, лідерство, здатність брати на себе відповідальність, працювати в критичних умовах, вміння полагоджувати конфлікти, працювати в команді, управляти своїм часом, розуміння важливості deadline (вчасного виконання поставлених завдань), здатність логічно і критично мислити, самостійно приймати рішення, креативність і т.ін.» [1].

Таким чином, професійна успішність майбутнього вчителя як багатоаспектне явище потребує ґрунтового осмислення на рівні ефективного проектування та врахування відповідних передумов забезпечення системи її здійснення.

Список літератури

1. Глосарій. URL: http://www.dnu.dp.ua/docs/dnu/polozhennya/osvity/NAZYAVO_Glosarij.pdf
2. Кирюшина М. В. Объективная и субъективная стороны идеи успеха Вестн. Нижегород. ун-та им. Н. И. Лобачевского. Н. Новгород, 2006. № 1. С.215–218., с. 215
3. Михайлова О. В. Прологомены к определению понятия «успех» Вестн. Томск. гос. ун-та. 2007. № 301. С. 43–45. URL://cyberleninka.ru/article/n/prolegomeny-k-opredeleniyu-ponyatiya-uspeh
4. Чучиліна К.С. Чинники професійного успіху молодих фахівців у сучасному суспільстві. Дисс...к.соц.н. 22.00.04.Харків,2016. 204с.